

1.4. Rodinné spory o vodu

Již v předchozí kapitole jsem se zmínil o tom, že se otec mého pradědečka rozhodl roku 1877 zahájit vysoušení tzv. velkého rohozenského rybníka. Když si přitom uvědomíme, že se tento rybník nacházel mezi Dolním a Horním mlýnem (tj. staveními Rohozná č. p. 36 a č. p. 38), pak by nás asi ani nemělo moc překvapovat, že právě tato událost byla jakousi rozbuškou v poměrně táhlém sporu s rodinou jeho bratra Františka, která vlastnila Horní mlýn.

Při čtení dokumentu z 12. prosince 1878 bychom lehce mohli dojít k závěru, že tím, kdo si v tomto sporu tzv. začal, byl František, když v tomto roce překopal stoku přivádějící vodu na mlýn svého bratra Josefa a zavinil tak, že „*žádná voda ku hnaní strojů na jmenovaný mlýn nejde*.“ Dostal proto z moci úřední za úkol uvést vše do původního stavu a byla mu současně i vyměřena pokuta ve výši 12 zlatých¹. Otázkou však je, zda již tento Františkovův skutek nějak nesouvisel s Josefovým rozhodnutím daný rybník vysoušet. Soudit bychom tam mohli podle toho, že první zmínka v archivních dokumentech o Josefově žádosti stran vysoušení rybníka (a zřízení příslušné stoky) odkazuje na žádost ze srpna 1878, tedy ze stejného roku, kdy Josef čelil onomu zmiňovanému problému s překopáním stoky².

Ať už tomu bylo ale jakkoliv, s jistotou víme, že minimálně od roku 1880 již celý spor mezi bratry Bezděkovskými vy eskaloval do podoby žaloby Františka na Josefa, v níž jednak tvrdil, že Josef nechal při vysoušení rybníka zahradit hráz potoka, což vedlo k zaplavení naproti Františkovu mlýnu ležící louce a dále, že kamením zahradil vodu ve stoce vedoucí k mlýnu žalobce. V důsledku toho pak mělo v zimních měsících docházet k tomu, že voda z lednici Františkova mlýna neměla dostatečný spád a začala zamrzat. Ten pak nemohl minimálně celý jeden měsíc řádně fungovat.

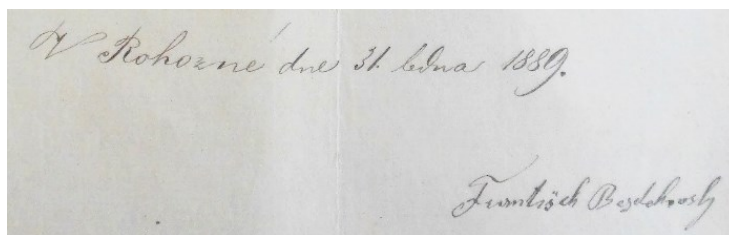
Stížnosti na zamrzání vody ve Františkově mlýně se příštích letech porůznu opakovaly, přičemž bez bližších technických znalostí je skoro nemožné říci, na čí straně byla tehdy vlastně pravda. Na jedné straně je zde argument Františka, že za veškerými těmito problémy stojí právě ono vysoušení rohozenského rybníka, a dále pak neochota Josefa přijmout beze zbytku určitá opatření, která mu na základě několika výměrů z let 1885, 1887 a 1889 nařídilo okresní hejtmanství, na druhou stranu je zde třeba svědectví bývalého majitele Františkova mlýna Josefa Ságla, že i když byl rybník napuštěn, tak při velkých mrazech musel mlýn nejméně šest týdnů stát³.

¹ MZA v Brně – SOKa Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 736, kart. 908 (Mlýn Rohozná, spor o vodu 1879–1894).

² Jde o Josefovo psaní ze dne 20. 10. 1878 na okresní hejtmanství, v němž píše o tom, že v příloze zasílá na tento úřad nákres o šíři a hloubce dané mlýnské stoky a současně dobrozdání o tom, zda vedení stokou může nějak škodit mlýnu v Rohozné č. p. 38, tj. v mlýně Františka Bezděkovského. Tamtéž.

³ Toto svědectví jednak zmiňuje ve svém odvolání ze srpna 1889 vůči předchozímu rozhodnutí okresního úřadu sám Josef Bezděkovský, ale je i obsaženo v úředním vyjádření obecního úřadu Rohozná z 26. 1. 1887. František však toto svědectví ve své reakci z roku 1889 zpochybňuje následovně: „*Ten samý jest můj nepřítel, proto vypovídal, co ještě jako mladík 14letý o papírně tehdy věděl, kdežto tehdejší papírna a nyní mlýn k sobě porovnati nejsou*.“ Tamtéž.

Obě strany tohoto právního sporu používaly též argumenty, které jsou svým způsobem citově zabarvené a jejímž prostřednictvím se snažily příslušné orgány přimět, aby se svým rozhodnutím přiklonily právě

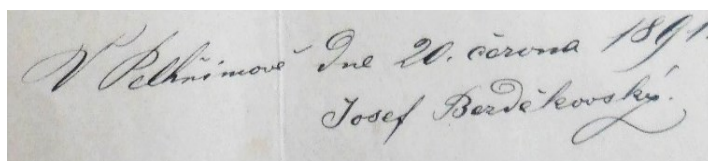

na jejich stan. Tak například František ve své stížnosti z ledna roku 1889 píše: *“Od časů toho vysušování rybníka až po tuto dobu utrpěl jsem mnohou škodu nejen na jmění – zadlužil jsem se – a nejhlavnějšího vysekáváním za časů zimního v utvořené stoce pod mlýnem ztratil jsem zdraví z nastuzení a dlouhými nemocemi sklíčen jsa.”*⁴ Josefovo odvolání proti jednomu z rozhodnutí kompetentního úřadu zas pro změnu poukazuje na to, že *„mlynářská živnost v nynější době jest v úpadku, také hospodářství nic nevynáší“* a proto *„kdybych pak měl nad to provést veškeré změny mě posledním nálezem nařízené a zaplatiti mimo veškerou vyměřenou náhradu Františku Bezděkovskému, tu věru lépe bylo by pro mne mlýn opustiti.”*⁵

Faktem je, že Františkovy požadavky na kompenzaci za způsobenou ztrátu v jeho mlynářském podnikání, nebyly úplně malé. Ročně se mělo jednat o 72 zlatých, přičemž tato částka vycházela z vypočtené denní ztráty ve výši 96 krejcarů kryjící ušlý zisk a nákladů na vysekávání ledu, z 25 pracovních dnů v měsíci a období 3 měsíců, kdy měl být mlýn takto paralyzován. V roce 1891 se tak František na Josefovi domáhal zaplacení 792 zlatých, později šlo o částku ještě vyšší. O jejich vyplacení se František nejprve snažil na základě veřejnoprávního podání, nakonec však souhlasil s tím, aby toto bylo předmětem soukromoprávní žaloby.

Jejího výsledku, ale vlastně ani žádného konečného dořešení celého sporu o vodu se však František již nedožil, neboť roku 1894 umírá. Už se tak nedozvíme, jak by příslušný úřad asi zareagoval na jeho poslední stížnost z ledna tohoto roku, kde poukazuje mj. na to že Josef neplní nařízení vysokého místodržitelství pro království české z roku 1888, že má v zimních měsících stoku pod Františkovým mlýnem *„vysekávat a odstraňovat vodu odstraňovat, aby mi neškodila.”* Namísto toho však Josef dle Františkova tvrzení *„vodu vydržuje ve stoce, že mi vystupuje do lednice a zde zamrzává.”*⁶

Z důvodů jisté objektivity však dejme na tomto místě ještě slovo Josefovi a některým jeho argumentům, které dotýčný uvádí v různých svých

odvoláních proti hned několika rozhodnutím okresního hejtmanství. Na mnoha místech si dotýčný třeba stěžuje na to, že celá záležitost se vleče již od roku 1878 a že již za tu dobu došlo k vydání celé řady často i protichůdných nálezů, k čemuž mělo dojít zejména proto, že každé to

⁴ Danou třístránkovou stížnost poslal František na Okresní hejtmanství spolu s doprovodným dopisem dne 31. ledna 1889. Citace je hned z úvodu stížnosti. Tamtéž.

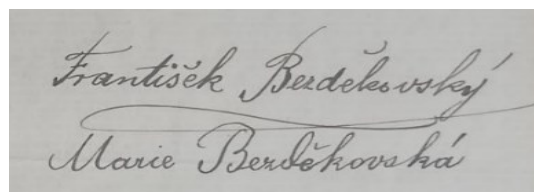
⁵ Josefovo odvolání ze 17. 8. 1889 představuje jinak co do rozsahu, tak i použitých argumentů velmi hutný a rozsáhlý (17stránkový) dokument. Uvedenou citaci lze nalézt hned na str. 2. Tamtéž.

⁶ Daná stížnost z 18. 1. 1894 je v porovnání s předchozími poměrně stručná. Jde o něco málo více než stránku textu. Dost možná už na tom František v danou chvíli nebyl moc dobře. Zajímavou douškou stížnosti je apel na okresní hejtmanství, aby starostovi Rohozné, jímž byl tehdy jistý Josef Jiroušek (Rohozná č. p. 13), nařídil, *„aby řádným prováděním shora uvedeného dbal.”* Připomeňme, že mezi léty 1886–90 starostoval Rohozné sám František. Tamtéž.

řízení stavělo na jiném technickém posudku zpracovaném jiným technických znalcem. „Dřívější zařízení, jež mě byla předepsána a jež také značného nákladu vyžadovala, jeví se podle toho bezúčelnými a peníze na jejich opatření jsou vyhozeny,“ píše tak například ve svém patrně nejdelším odvolání proti rozhodnutí okresního hejtmanství z 13. června 1889. Jedno z těchto opatření v podobě zřízení splávku mělo přitom mít údajně naopak na Josefův mlýn „zhoubný účinek, že voda stáčí se jen na jedno kolo a že jsem proto oleju svého mlýna musel zmenšiti a že dále od 1. prosince do 1. března, kdy splávek onen jest otevřen nemohu naplno mlít.“ Na jiných místech pak svůj poměrně liknavý přístup k plnění některých z příslušných úředních rozhodnutí odůvodňuje tím, že se domníval, že se jeho žádost o prodloužení lhůt k splnění příslušných povinností týká celého rozhodnutí a nejen některých jeho bodů.

V neposledku se pak Josef též ohrazoval vůči prospěšnosti některých požadovaných opatření. Šlo třeba o rozšíření příjezdové cesty (respektive o zřízení „širší zatačky“) k mostku u Františkova mlýna, aby přes něj bylo možné vozit dlouhé klády. Josef ve svém odvolání z června 1892 tak jednak upozorňuje, že již v minulosti sám zajistil rozšíření původního čtyři metry širokého mostku o jeden metr, a to i přes to, že toto nebylo nikterak předmětem dřívějších nálezů příslušného úřadu ve věci vysoušení rohoženského rybníka. Kromě toho zpochybňuje, že by vůbec bylo reálné, aby se přes tento mostek daly vozit delší klády. Podle Josefa st. si přitom jeho bratr daný požadavek vymyslel čistě s ohledem na „nepřátelské smýšlení, které ke mně chová“.

Ať už to s nepřátelstvím mezi oběma bratry Bezděkovskými bylo jakkoliv, smutné na tom všem je, že to celé pokračovalo i po Františkově smrti. Svědčí o tom stížnost z roku 1900 podepsaná jeho synem, též Františkem, a jeho manželkou Marií,

František Bezděkovský
Marie Bezděková

které se skoro ani nechce věřit. Nejen, že se zde dočítáme o tom, že mlynář z Dolního mlýna i nadále plnil své povinnosti ohledně odstraňování ledu u Horního mlýna velmi „liknavě“⁷, ale především se zdá, že se v rámci konkurenčního boje mezi oběma mlýny uchýloval i k jistým ne zcela čistým praktikám. Když třeba Františkovi z Horního mlýna šlo mletí v zimě (z pochopitelných důvodů) pomalu, měl jeho strýc (a otec mého pradědečka) údajně rohožským občanům vykládat „že mlynářskému řemeslu nerozumím a nemám zkušenosti.“ Jindy zas údajně trousil mezi lidmi řeči o tom, že na Horním mlýně platí příliš nízké daně. „Bezohledná konkurence“ ze strany pradědečkova otce pak měla dle Františkovy stížnosti spočívat i v tom, že většina zdejších obyvatel byla odkázána na travu z bývalého rohoženského rybníka patřícího Dolnímu mlýnu a ti pak „musí u něj mlít“. „Kdo není odkázán, na toho si strýček dojde a domlouvá mu, aby jeho mlýnu nečešť nedělal a ke mně nevozil,“ stojí též v uvedené stížnosti⁸.

Při takto vyhocených vztazích se moc nelze ani divit, že František k napsání této stížnosti využil situace, kdy pradědečkův otec zjevně (opět) nepostupoval zcela v souladu s tehdejšími právními předpisy. Tehdy šlo o zřízení dvou mlecích válcových stolic na mlýně v Rohozné č. p.

⁷ Viz toto svědectví z uvedené stížnosti: „Led z mé lednice přicházející odstraňuje liknavě, pošle sem totiž čeledína, když nemá co dělat, a to ještě zřídka“.

⁸ S pořadovým číslem 11 je uvedená stížnost zahrnuta do složky „Rohozná, přemostění rybníčního spojení“, in MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 914, kart. 364 (Rohozná 1900–31).

36 spolu se současným zrušením rámové pily a olejny, k čemuž došlo někdy před rokem 1900 a to bez jakéhokoliv oznámení příslušným úřadům. Josef Bezděkovský st. to přitom v protokolu zcela naivně odůvodňoval tím, že „nevěděl, že je k tomu třeba úředního povolení.“⁹

Neznalost předpisů však, jak se říká, neomlouvá, a tak se nedivme, že dotyčný musel v příštích letech absolvovat hned několik úředních řízení. Ty se primárně týkaly dodatečného schválení zřízených váhových stolic (společně s 1 loupacím strojem na obilí a „petrolinového motoru pro střídavý pohon dvou stolic válců v době nedostatku vody určený“¹⁰). Minimálně mezi lety 1901 až 1903 se však současně projednávala Františkova stížnost o „příčině udržování přepadního jezu na mlýně Rohozná č.p. 36 a vůbec vyhovění právním platným rozhodnutím ve vodním sporu mezi majiteli mlýnů č.p. 36 a 38 v Rohozné svého času vydaných.“¹¹

Ačkoliv se záležitosti týkající se úředního projednání modernizace Dolního mlýna poměrně táhly, nakonec se Josefu Bezděkovskému st. (respektive už jeho synu) přeci jen podařilo dané dodatečné schválení v roce 1908 získat. To o dalším vývoji kauzy mezi oběma rohozenskými mlynáři už nic dalšího v archivních materiálech nenajdeme. Přesto se pokusme (s využitím několika jiných úředních dokumentů¹²) celý ten příběh mlynářů Bezděkovských z Horního mlýna dovyprávět.

Veřejně známým faktem je, že v roce 1928 Horní mlýn vyhořel. Co už se ví patrně méně, je fakt, že v té době na tomto mlýnu hospodařil již jiný František Bezděkovský (nar. 1903), vnuk původního majitele. Jeho cesta k výkonu mlynářského řemesla na Horním mlýně však zdá se nebyla tak přímočará, jako tomu bylo u jeho otce, neboť na Horním mlýně původně působil jiný ze synů dotyčného Františka, Jan Bezděkovský a to minimálně ještě koncem roku 1925¹³. O neutěšených poměrech na Horním mlýně z doby po jeho vyhoření se pak dozvídáme díky žádosti dotyčného Františka nejmladšího z roku 1930, v níž se obrací na okresní úřad, aby mu vydal živnostenský list k provozování povoznické živnosti a v této souvislosti se zmiňuje, že v těchto časech dluží jen bernímu úřadu na poplatcích 20 tisíc korun a doufá tak, že mu nová živnost umožní daný dluh brzo splatit. Z uvedeného dopisu lze i něco málo dovodit o zdravotním stavu Františka Bezděkovského staršího. Jeho syn tu píše o tom, že se musí postarat nejen o dosud nezaopatřené sourozence a matku, ale i o svého „choromyslného otce“, a my můžeme jen spekulovat, nakolik tento jeho stav měl co dočinění s oním výše popsáním konkurenčním bojem obou mlynářů Bezděkovských, nebo zda šlo spíše o důsledek onoho nešťastného požáru.

⁹ Viz protokol s Josefem Bezděkovským na okresní hejtmanskost v Pelhřimově z 2. 1. 1901. Tamtéž, dokument s pořadovým číslem 17.

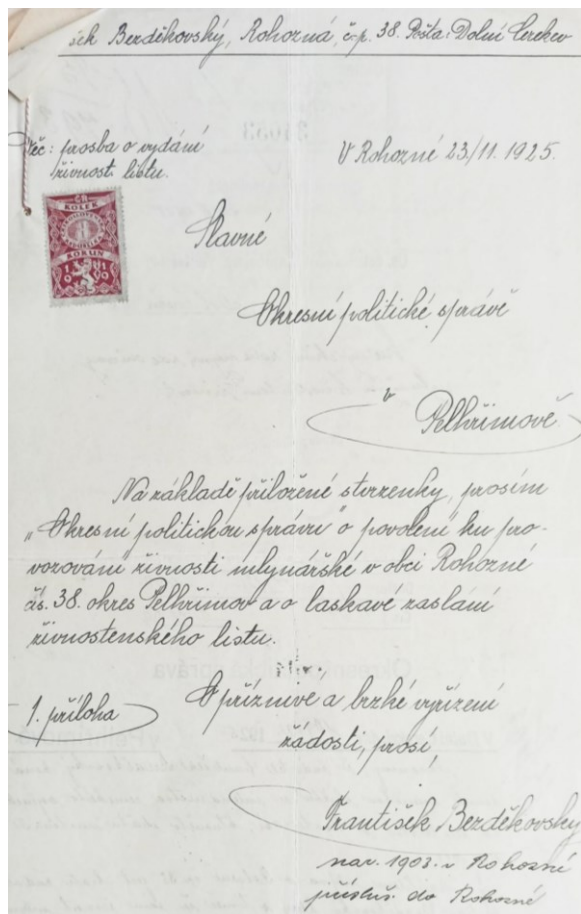
¹⁰ Viz Vyhlášení okresního hejtmanskost v Pelhřimově ze dne 19. 7. 1903. Tamtéž, dokument s pořadovým číslem 27.

¹¹ Tamtéž, dokument s pořadovým číslem 14.

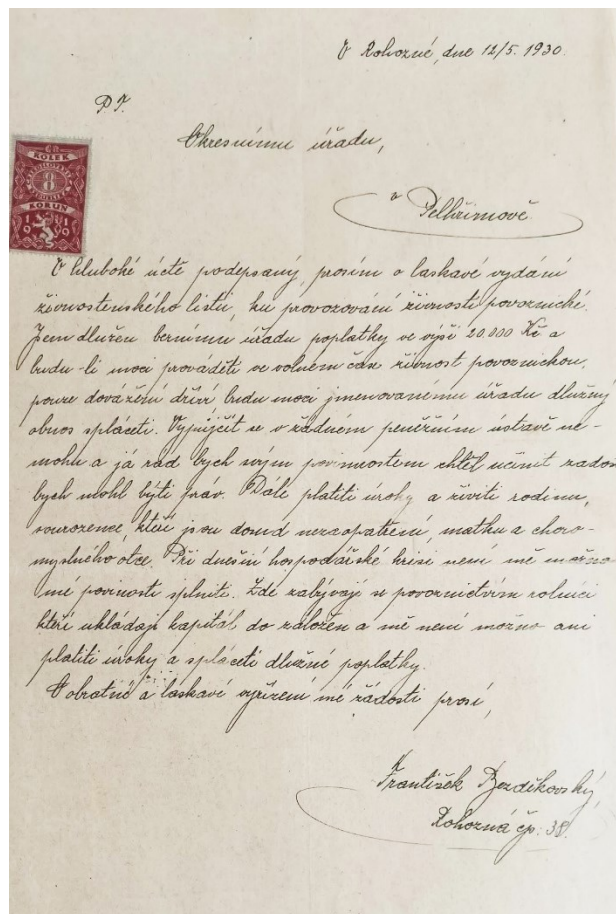
¹² Vše uloženo v MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, Inv. č. 997, kart. 512.

¹³ Viz hlášení vrchního strážmistra Křížka z 10. 12. 1925, v němž se uvádí, že František toho času vykonává vojenskou službu a že majitelem mlýna je Jan Bezděkovský, který se vyjádřil, že „svému bratru Františku mlýn nepronajal a ani nepronajme, takže František Bezděkovský v mlýně č. p. 38 živnost nebude moci provozovat.“

O čem každopádně není pochyb je to, že tato rodová linie Bezděkovských neměla v životě zdaleka takové štěstí jako rodina Bezděkovských z Dolního mlýna. Právě do ní se dne 12. listopadu 1873¹⁴ můj pradědeček Josef narodil.

Obrázek 2: Žádost Františka Bezděkovského (z roku 1925) k provozování mlynářské živnosti.

Obrázek 3: Žádost Františka Bezděkovského (z roku 1930) k provozování povoznictví

¹⁴ Dle matriky římskokatolické církve v Dolní Cerekvi byl hned druhého dne, tj. 13. 11. 1873 pradědeček pokřtěn, a to p. Josefem Frolíkem, zdejším kaplanem. Viz MZA v Brně – Matrika číslo knihy 6331, Dolní Cerekev – Římskokatolická církev, narození 1863–1887, str. 146.